

Esimesed "Emajõe meremehed"

1946 aastal asutati ühiskondlikult töötav Vabariikliku Jahtklubi Tartu osakond. Juhatuses esimesed: Harald Haberman, aseesimees, Feliks Parre. Liikmed: Erich Mõtlük, Georg Vanamõlder, Kalle Riikojä, Aleksander Rünk ja Eduard Tamm. Tartu linna Purjespordi- ja Veemotospordi Sektsioon asutati 6. aprillil 1950. aastal. Vabariikliku jahtklubi Tartu Osakonna aktivistide algatusel.

Asutamise koosolekust võttis osa 8 purjetajat. Ujuvüksusi oli tol korral kaks: tuurisõidu jaht "Saluut2 ja Ülikoolile kuuluv "E" klassi jaht nimega "Kilu". Esimese aruande perioodi lõpuks (22. nov. 1951 a.) oli roolimeeste arv kasvanud juba 25-le, jahtide arv oli 32, ujuvaluseid oli 6. Oli pandud alus purjespordile kui võistlusspordile Tartus.

Tartu 1. purjespordi sektsioon töötas kuni 1952-se aasta juulikuuni üliõpilase Ülo Sibula juhtimisel. Hiljem täitis juhataja ülesandeid A. Hansen ehitustehnikumist . Kogu tegevus toimus ühiskondliku töö korras. Korraldati roolimeeste kursusi ja purjetajate laagreid . Liikmeid oli registreeritud juba 230. 1953. aastal pööras Tartu 1. Purjespordi Sektsioon peamise tähelepanu Tartu Jahtklubi asutamisele . Moodustati org.-büroo, mille tegevuse tulemusena toimus 10. mail 1953 aastal Tartu 1. Täitevkomitee saalis VSÜ "Kalev" Tartu Jahtklubi esimene konverents. Osa võttis 25 delegaati ja 15 külalist. Optimistlikult suhtusid Tartu Jahtklubi asutamisega esimesed A. Hanson, G. Vanamõlder ja teised purjetajad. Leiti et, Jahtklubi asutamine on vajalik edaspidiseks purjespordi arenemiseks , kuna Tartu koos Emajõe ja järvedega (Võrtsjärve ja Peipsi) suudab svertpaatidele rohkem pakkuda kui Tallinn. Vastasutatud Jahtklubi purjetajail oli kasutada 8 jahti. "M" klassi jahid : "Saarepiiga," „Tuuslar“ ja „Tuulevana". "E" klassi jahid: " Särge," Kiisk," „Kilu“ ja "Rääbis " ning svertpaat "Kõu". Esimesteks Tartu Jahtklubi meistriteks tulid 17. sept. 1953a. : "E" klassis roolis Kaarel Alupere ja soodis Ernst Raidu. "M" klassis roolis Ülo Rebase ja sootidel Jüri Lätti ja Peep Haljaste. "E" neidudel roolis Marianne Starkopf ja soodil Marta Savimaa. Kokku startis 42 purjesportlast.

Emajõel seilajad

Esimesena seilas Emajõel oma "Ülo" nimelisel svertpaadil Alo Reivik. Jahile oli purjed õmmelnud Tallinna jahikapten Rein Kumari. Alo Reivik seilas jaht "Üloga" ka Võrtsjärvel , tõmmates samal ajal lõõtsa lõbusa ja osava meremehena. Märki-stantsijana valmistas ta Jahtklubile mütsi -ja rinnamärki (valge kajakas sinisel pinnal). 1950a. avavõistlustel võitis "E" klassis esikoha üliõpilane Ester Käpa, teise koha Evald Kiisküla ja kolmanda Alo Reivik jahil "Ülo". Eevald Kiiskülal oli 1949. aastal 6. meetrine svertpaat. Ta oli osavate kätega meistriks, ülikooli mootorpaadi "Jüri" mehhanik ja juht. Korduvalt vedas "Tõrva Jüri" meid ja meie jahte sveis Võrtsjärvele, kus oli ka kohtunike laevaks ja tagasi. Kord kasutanud E. Kiisküla parema halsi eelist , sõites stardis parema-halsiga, sundides vastasel omale teed andma.

Kaarel Alupere

"Eesti ajal" töötas ta Reeder-Kopa paadisadamas lõbusõidu purjeka roolimehena. Purjekas oli laia lameda vööriga. Tartu jahtklubi algaastail oli K. Alupera osav võistleja, konkurent Evald Kiiskülale. Ta remontis purjejaht "Taara"-t

Artur Luning

Pedagoog. Koolis õpetas puu- ja rauatööd. Korda ja tööarmastust nõudev, vanaaja meistri mentaliteediga õpetaja. Töö peab olema kvaliteetne ja üksikute osade kinnitused tugevad. Kruvide asemel kasutas ta purjeka juures polte. Eesti ajal tegeles ta sündmisega spordiselts "Taaras", kaheksalisel paadil on ta sõudnud mööda Emajõe Tartust Võrtsjärveni ja üle järve ja mööda Väikest Emajõe kuni Jõgevestini ja tagasi. Osa võtnud Ester Käpa treeningtundidest, täites teise järgu roolimehe kvalifikatsiooni ja õpetas tervishoiutöötajaid purjetama.

Algaastate purjetajad olid veel: H.Vallner, Ü.Vooglaid, B.Maarits, K.Reiman, A. ja E.Hanson, M.Starkopf, J.Truus, P.Haljaste, E.Raidu, M.Eitelberg, B.Räppo, V.Säre, T.Kukk, Ü.Reiman, Ü.Rebase, A.Lepik, K.Mõlder, H.Eelsalu ja H.Haldre. Enamik neist omasid kõrgharidust.

Algseks Tartu Jahtklubi asukohaks oli kuni 1956 aastani TRÜ paadisadam. Alates 1956a. kuni 1961 aastani sai selleks ujula alumine paviljon ja allpool seda olev rannaala, kuhu ehitati jahtide hoidmiseks paadisild. Kuna veemotosportlased oma treeningutel ja võistlustel tegid tugevat müra, läks ühel Ujula tänavas elaval Täitevkomitee ametnikul "närv mustaks" ja Jahtklubi löödi linnast välja, Kvissentali, 1961 aastal kuhu instruktorite Georg Vanamõldri ja Karl Kivastiku organiseerimisel ehitati Jahtklubi hoone 1981-1984 aastal.

Jahtklubi külastatavus oli väga elav. Siin kohtusid mitmesuguste erialadega inimesed, kelle ühiseks huviks oli purjetamine. Treeningsõite tehti iga päev. Nädalalõppudel toimusid omavahelised võistlused. Kord tookordsed üliõpilased seilanud Peipsil ja sattunud avarii olukorda. Ootamatu pagi pööranud jaht kummuli. Rannarahvas arvas, et järve on uppunud lehm, nähes jaht punakas-pruuni põhja. Purjetajatele kujunes tingitud refleks hommikuti ärgates aknast välja vaadata, et kas tuult on ja milliseks kujuneb ilm, kuulata ilmateateid ja jälgida baromeetrit.

Meie Feliks

Nii-siis oli tagasi, 1949. aasta sügisel oma kaunis kodulinnas Tartus, vaikselt Emajõe kaldal. Esimese vabaaja jalutuskäik toimus Emajõe vasakul kaldal olevasse puistessele, mille oli loonud omaaegne Tartu linnaape, vabadussõdalane kindral Jaan Tõnisson. Sattusin Ülikooli sõudebaasi kus A.Hanson valmistus

väikese purjekaga jõe seilama minekuks, pakkusin end kaaslaseks, kuid väikesese "E" klassi jahti istus neli purjetajat, heiskasid purjed ja lahkusid parajas tuules sadamasillast. Minu aju valvekeskus sai vapustava elamuse ja ma jooksin mööda kallast nendega koos kuni ujulani. Valvekeskus ütles et, purjetamine saab minu meelisalaks. Instruktor Georg Vanamõldriilt sain teada talvel algavast teise järgu roolimeeste kursustest ja ta soovitas mul registreeruda organiseerija Feliks Parrele. Kuuldes seda nime arvasin et, tegemist on ülikooliaegse sõbraga, kellega koos Karmo ja Tipneriga moodustasime "Metsikute" nimelise meeskonna ja Ülikooli suusavõistlustel võitsime korporantide ja seltside võistkondi. Ka võtsime osa 1939 aastal korraldatud "SELLi" (Soome, Eesti, Läti, Leedu) üliõpilaste suusavõistlustest Otepää mägedes. Soome sõja tõttu soomlased seekord osa ei võtnud. Treeneriks oli meile kahenädalasel ettevalmistusel Fred Kudu.

G. Vanamõldriilt sain F. Parre aadressi, Vikerkaare 2, ja siirdusin otsekohe endist suusasõpra külastama. Peagi olin Vikerkaare 2 oleva maja teisel korruse ja vajutasin kellanupule. Ukse avas keskmist kasvu, rõõmsaimeline, tugev ja lahe sportlane. Taipasin, et olin eksinud nimega. See ei olnud minu suusavõistluste kaaslane. Vabandasin ja selgitasin: " Lootsin kohtuda oma üliõpilaspõlve suusasõbraga. Eksisin nimega." "Vast mõtlesite suusatajat Parist." Ütles F. Parre. "Justament! Paris oli ta nimi!" Avaldasin ka oma soovi roolimeeste kursusest osavõtuks. F Parre pani mind kursusele kirja ja teatas mulle nende toimumise aja ja koha. Toa seintel olevate purjetamisteemaliste maalide järgi mõistsin, et tegemist on purjetamise-entusiastiga.

Nii tutvusin Feliks Parrega, kes sai mulle kauaaegseks sõbraks, meie Feliks. Ja purjetamine sai mulle eluaegseks meelisalaks.

Nurgakivi Tartu purjetamisele panid selleaegsed Vabariikliku Jahtklubi töötajad, jahikapten Arne Aavik ja Ilmar Maksim, kes andsid üle Tartu Ülikooli kehakultuuri teaduskonna õppejõule Feliks Parrele kajutiga kahemastilise kompromissjahi "Pay", hilisema nimega "Saluut" väljaõppeks, nn. Emalaevaks. Jahi sadamaks sai looduslikult kaunis koht Rannu-Raudjas Võrtsjärve idakaldal, ja õppejõud, jahikapteni kvalifikatsiooni omav Feliks Parre asus endisse Rehe tallu, kus toimusid suviti purjetamise väljaõppe laagrid teise järgu roolimeestele ettenähtud õppekava alusel. Vabariikliku kategooriaga purjespordi kohtunikuna organiseeris Feliks koos Vanamõldriiga purjespordi võistlusi Emajõel rannapaviljoni ja Valge-veski piirkonnas. Ühel suvel organiseeris Feliks Parre eskaadri sõidu marsruudil Tartu-Praaga-Eesti väravad (toodriterida Piirissaare kõrgusel), Võõpsu ja Värska ja tagasi, mööda Peipsi järve ja Vaikset-Emajõe. Osa võeti jahtidel " Saluut" ja "M" klassi jahtidel nimedega Sinilind, Saarepiiga, Tuulevana ja Linda. Vastvalminud roolimehed said Peipsil järvesõidu kogemusi ja saabusid tagasi Jahtklubi sadamasse reibastena ja rõõmsatena, pruuniks päevitunud nägudega...

Eesti ajal, või nagu okupatsiooni ajal nimetati, kodanlikul ajal töötas Feliks Parre Tallinnas, panga ametnikuna, seilas ta kiiljahil Soome lähel. Kord viibinud ta sõbraga Pirital jahiga sadamasillas ja vaadelnud merel toimunud tegevust. Korraga ilmunud merelt reidile mootorpaat, jäänud ankrusse ja kaks meest tõstnud mingi nõu üle poordi, tähistanud selle poiga ja lahkunud. Ühine arvamus oli , et tegemist on salapiirituse vedajatega. Otsekohe seilanud nad poini , tõstnud kanistri piiritusega oma jahti ja alustanud seilamist soodsas lõunatuules Soome ranna suunas. Muidugi tembiti teepeal parajad napsid. Saabunud kuupaisteline õõ. Sõber roninud koikusse magama. Feliks istunud roolis, roolipinn kaenla all ja hoidnud kurssi Soome rannale. Äkitselt ärganud roolimees unehõlmast, tingituna tuule muudatusest ja purje ja poomi üleminekust kolinal teisele halsile. Jaht oli jõudnud Soome ranniku lähiste. Hommikuhämaruses ja udus ei riskinud Feliks edasi seilata, vaid jäi lühikeste halssidega tiirutama kaljude vahele kuni valgenes ja rannaviirg selgelt paistma hakkas, kuhu kurssi hoida. Mis edasi sai , sellest vaikus Feliks mõtlikult. Feliksi poolt on ütles: "Tormis on ohtlikumad kolm lainet, nn. KOLM ÕDE: ESIMENE HIRMUTAB! TEINE HOIATAB! AGA KOLMAS UPUTAB! Seda aga klausliga kui roolimees kaotab närvid!"

Teine eriala oli kehakultuuri õppejõul suusatamine, millega tegeles talvel. Tema poolt on ka kirjastatud kaks suusatamise õpikut.

Feliks Parre teeneks tuleb lugeda ka kontakti võtmist Valma kalurikolhoosi esimehega Leo Kullastega, kes Võrtsjärvel organiseeris Valma regattide nime all tuntud kalurite omavahelisi purjetamise võistlusi.

Niisiis alustati Tartu linna purjespordi võistlusi korraldama Võrtsjärvel, Oiu, Valma piirkonnas, koos kalurite Valma regattidega. 24. juuli 1995 aasta kujunes päevaks , mil mööda käänulist, 57 km pikkust Emajõe sõideti jahtidega Ülikooli mootorpaadi taga slepis Võrtsjärvele, Oiu jõkke , mille kaldal toimus purjesportlaste laager. Ja nii igal suvel , pikema aja jooksul. Valma regatid muutusid aasta-aastalt osavõtu- ja rahvarohkemaks . kalurid said ära pidada oma 30.-dad juubelivõistlused , kui need Viljandimaa rahva "SUURSÜNDMUSED" keelati ära ettekäändel , et nad takistavad põllutööde tegemist. Tartu purjesportlased-entusiastid aga on igal aastal jätkanud laagrite organiseerimist ja võistlemist.

Feliks Parre suved

Esialgselt viibis Parre suviti Võrtsjärvel, Vehendis, Ülikooli bilansis olevas Rehe talus , mille peremees oli Siberisse saadetud. Reidil, ankrul asus kahemastiline kompromissjaht nimega „SALUUT“. Rehetalu omanik saabus Siberist tagasi ja sai Ülikoolilt oma maja tagasi, mille tõttu Feliks kolis "Saluudiga" Oiule, kus mõni aasta väikeses suvemajas suviti elas, osavõttes Valma regattidest ja purjetajalaagritest. Järgmiseks peatumiskohaks valis ta tammeveski klindi, kus käänuline jalgrada kulges klindilt alla järve äärde põõsaste ja roostiku vahelt nagu filmis nähtud mõnel lõunameresaarel, pidevalt jäi ta pidama Võrtsjärve lõunaosas Haanile , kus ostis omale väikeses aiamaja koos kõrvalhoonega, mille lakas suviti magasid arvukad külalised ja tudengid.

Tallinna purjetajate abi!

Vanem-treener Toomara Tallinna jahtklubist käis mitmel korral Tartus kursust juhendamas ja loengut pidamas ja andis meile bilansis- ja bilansi mahakantud jahtisid. Ükskord rääkis ta meile kuidas isa talle õpetas, et purjejaht omab kõigi laevade ees teeõigust. Ta sõitnud isaga purjejahiga suure reisilaeva väljasõidu teele ette. Laevakapten káranud lábi ruupori: “Kapten Toomara, mida te seal teete?” Toomara vastanud: “Õpetan pojale kuidas purjejaht omab kõigi laevade ees teeõigust!” Reisilaeva kapten võtnud uue kursi ja sõitnud sadamast välja. Ka meistersportlane Kuzmanov osutas meile sõprust ja rääkis meile lugusid purjetamisest. Tavaliselt istusime restoran „Volgas“, kus jutt jookseb ladusamalt. Purjetama hakanud ta väga noorena. Esimeseks ülesandeks olnud tal kaptenile tule andmine.

Kui vastane kontrollib su kurssi, kas võtad sel kursil pöördetáhise ára, su seljataha sattunult, tuleb rooliga teha váike pöóre, mis náitab, et jaht ei võta sel kursil pöördetáhist ára ja vastane sõidab edasi, tuleb tagasi pöörduda endisele kursile.

Tallinnas olnud selliseid purjespordihuvilisi, kes ise ei sõitnud, kuid olid huvitatud purjetamisest ja jälginud neid võistlusi oma suvila aknast Pirital. Kord lasknud üks rikas áriimees omale ehitada jahti, mis võidaks jahti aastavalimisi Rootsi meistrivõistlustel esikoha. Sel tingimusel maksab ta ehitajale teistkordselt jahti ehitamise hinna, 10000 krooni. Jahti ehitaja, purjetaja seadnud omapoolseks tingimuseks, et ta ise võistleb selle jahiga. Jaht ehitati ja purjetaja võitnud sellega mitmel võistlustel esikohti. Otsustaval Rootsi meistrivõistlustel seilanud purjetaja jahiga stardiliini taga, kohtunikulaeva lähedal. Teised purjetajad arvanud, et ületab stardiliini, purjetaja aga olles kohtunikulaeva kõrval karjatanud poolel sekundil “SUTT”. Kohe kõlanud suurtüki stardipauk ja jaht ületanud stardiliini ja võitnud võistluse. Sellest olnud pikemat aega erialastes ajakirjades poleemika, kas kohtuniku ennetamine stardiliinil oli õigustatud. Võistlus aga viidi lõpuni ja võitja oli jahti ehitaja. Ka võitis ta kihlveo, saades 10000 krooni lisatasu.

Elmar Salulaht

1949 aasta kevadel valmis ja lasti vette teatri aias meisterdatud Elmar Salulahe svertpaat, mis oli 6,5 meetrit pikk, kahvel taglasega, 15 ruutmeetrise purjepinnaga. Vanemuise náitleja oli väga innukas seilaja Emajõel ja järvedel. Alates 1949 aastast. Kuna jaht oli váike ja kipakas, sai Elmar dekile astudes nii mõnigi kord külma ja ootamatu supluse osaliseks, kuna jaht pöörduis kummuli. Nime “Vesipátt” sai jaht 1949 aasta kevadel, kui Elmar Valgeveski káánus purjetas ja kaldal jooksvad poisikesed pildusid jahti poriga ja karjusid: “Pátt... Pátt... Vesipátt!” Elmar panigi jahile nimeks “Vesipátt”, mida aga ametlikult ei tunnistanud. 1956 aastal oli E. Salulahel juba kajutiga, 24 ruutmeetrise purjepinnaga jaht nimega “Vanemuine”. Jaht oli vana ja nõudis väga tugevat remonti. Omanik aga oli optimistlik ja ütles: “Parembit pole vaja. Kere on, mast on, purjed on. Mida veel vaja?”. Mingi kunst pole uue jahiga seilata. Kõik romaanid ja filmid kirjeldavad vanade alustega seilamist raudsete meeste poolt. Kihnu Jõnngi sõitis küüraka laevaga. Heaks abiliseks ja soodimeheks Elmarile oli kunstnik Lui Paavel. Teiste Vanemuislaste kohta ütles ta: “Meelita neid kommi või viinaga, aga appi nad ei tule!” E. Salulahe kodujärveks jäi Võrtsjärv, kus ta suviti külastas F. Parre baasi ja oli temaga alaliseks Valma regattide külaliseks. Elmar oli mõnus, hea huumorimeelega jutumees, Võrtsjärve lõkkeõhtute sisustaja ja instruktor Karl Kivastiku poolt organiseeritud koosviibimistel esinejaks. Ta organiseeris neile pidudele ka teisi náitlejaid nagu: Tordik, Rannaste, Lia Laats ja Raiste). Tüdimatult võis kuulata talt Karl Martin Uhhuu juhtumeid, või deklamatsioone primadonnast, kes 70 aastaseks arvas, et ta võib veel beebi osasid mängida, ja esimesest ateistist, kes vastehitatud pühakoja ümber jooksis ja iga nurga juures koera koppel jalga tõstis... Leivanumbriks oli tal Kihnu Jõnngi jutlus. Sageli eriti heas tujus ja väiksemas seltskonnas, matkis ta Adolf Hitlerit. Ta asetas pooliku kammii nina alla, tõmbas juuksetuid lakana otsaette, pööras silmad pahupidi, nii, et silmamunad välkusid ja pidas maha kõne, kus lubas uue relvana välja lasta VAU-2, milline kohe lõhkeb, kui Inglise keelt kuuleb. Ühel olengul, kus ka Saksa ohvitseri viibis, áhvardas üks nats teda maha lasta, haarates püstoli järele. Teised ohvitserid suutnud teda maha rahustada, öeldes, et ta on ju náitleja.

Esimesel Valma regatil, kus Tartu purjetajad osalesid, katkesid kahel jahil roostes vandid ja mastid tuli tekile võtta, selgitas Elmar õllekioski juures maameestele võistluste käiku repliigiga: “Ja mastid murdusid nagu porgandid!”. Elmar Salulaht oli meile mõnusaks kaaslasteks kaugsõitudel ja Koiva-paadimatkal. Jahtide remondi kohta ütles Elmar: “lillepidu! Mida máárdunum seda uhkem!”.

Juhtumid Emajõel

“Vaikne Emajõgi” polnud jahtklubi algaastatel sugugi nii vaikne, vaid táis elurõõmu. Ta kihvas liiklusest nagu mõne suurlinna peatánav. Páikesepaistelised ilmad meelitasid luhtadele rohkesti páevitajaid ja vette suplejaid. Jõge mööda kihutasid mootorpaadid ja skuutreid, seilasid purjekad, sõelusid ringirastat sõudepaadid ja süstad. Reeder-Kopa paatide laenuspunkt töötas pühapäeviti “táie rauaga”. Lõpuks enam teismeliste süstasid välja ei laenutatud, sest need pidasid “Valge-Veski” káánus süstadega merelahingut. Kelle süstale võõrtraaviga sisse sõideti see pidi areenilt lahkuma. Hasart oli selline, et sõideti isegi süstas püstiseistes, tasakaalu säilitamiseks toetuti ühe jalaga üle serva vette ja kukuti ka ise vette. Juhtus ka uppumisi. “Valge-Veski” káánu madalik asus keset jõge ja oli táhistatud punase toodriga. Madaliku ja kalda vahel oli aga sügavik mida ei teatud. Ujumist mitte oskaja náeb, et keset jõge seisab mees vesi vaid nabani ja hakkab toodri suunas liikuma, kuid vahepealses sügavikus vajub vee alla. Kui seda márgtakse, páásetatakse uppuga, kui aga mitte, upubki oskamatu.

Üliraske õnnetus juhtus päeval, kui veealuste tiibadega mootorpaat väljus Peep Haljaste juhtimisel Jõesadamast kursil Kvissenthal. Valgeveski käänus, üks meesujuja märkas mootorpaadi tulekut ja soovides tekkivais lainetes hõljuda hüppas kaldalt vette ja vee all sattus ta mootorpaadi sõukruvile ette, mis ujuja halastamatult tükeldas. Hiljem mootorpaadijuht P. Haljaste oli öelnud, et ta ei märganud ees ühtki ujajat ja kokkupõrke momendil tekkinud jõnksatusel, vaadanud ta tagasi ja näinud veevoolus veretulva tõusmist. Ma ei ole teadlik, mis edasi sai.

INSTRUKTORID!

Tartu Jahtklubi instruktoriteks olid Georg Vanamölder ja Karl Kivastik, kes rangelt valvasid kodukorra täitmist. Jaht pidi väljasõitude žurnalis olema sõiduks registreeritud. Jahti sai kasutada jahi eest vastutav roolimees, kes omas teise järgu roolimehe kvalifikatsiooni. Tagasi tooduna pidi jaht olema korralikult silda kinnitatud, purjed kokku lapatud, vesi pilsist eemaldatud, fallid, otsad korralikult kinnitatud, purjed õigesse kohta riivilile seatud ning jaht kellaajaliselt välja registreeritud. Märkuste lahtrisse pidi märgitama avariid ja teised juhtumid ning kõike kinnitama vastutava roolimehe allkirjaga. Riietuseks treeningdress, jalanõudeks tennised või ketsid. Kui keegi juhtus jahi dekile astuma tavalistes jalanõudes, sai ta instruktorilt sellise peapesu, et mäletas seda aastaid. Ükskord juhtus, et purjeka sillale hüpatas, kukkus mul purjepakist vette purje topiosa. Seda märkas kaldal viibiv purjetaja Ü. Rebase ja kaebas G. Vanamöldrile. Asetasin purje riivilile, jättes purje topiosa rippuv asendisse. G. Vanamölder tuli kontrollima ja ütles sõbralikult: “Jäta märg topiosa rippuvana kuivama”:

Georg Vanamölder

Kauaaegne Jahtklubi ülem. Nõudlik, abistav, meistrikätega sportlane. Kuuldavasti oli tal mingid sugulassidemed Tallinna jahtide ehitaja Buttega. Tema abiga saime tuua Tartusse Tallinna Jahtklubist mahakantud jahtisid. Alul svertpaate, hiljem ka kiiljahtisid. Tartus remontisime neid ja kasutasime võistlustel ja kaugsõitudel. Ta hakkas ehitama skuutreid ja mootorpaate. Esimese skuutri ehitas tema näpunäidetele A. Edur, kes nimetas skuutrit roheliseks konnaks ja oli võidukas omavahelistel võistlustel. Ka mootorpaadi klassis oli esmakordselt võidukas Stomatoloogia polikliiniku peaarst dr. Georg Veerma koos abikaasa Irinaga, kes töötas Kliinilises sünnitusmajas kateedri assistendina. Neil oli suur mootorpaat, mille võõris seisis tavaliselt suur jahikoer “kaptenina”. Mootorpaadi nimi oli “AIR”. Hiljem kasutasid nad mootorpaati Peipsil, Praaga kõrgusel kalastamisel ja jahipidamiseks partidele ja neppidele ja sügisel jõhvivate korjamisel. Sageli võtsid nad osa “Jahtklubi” pidustustest.

G. Vanamöldri innustusel alustasid vee-motosportlased võidukäiku Vabariiklikel Üleliidulistel vee-motospordi võistlustel. Ta tegutses ka Tartu Pioneeride Maja noortega ja organiseeris neile suviti purjespordi laagreid Võrtsjärve ääres, Tammel.

1952. aastal üleliidulistel jahi konstruktsioonide loomise võistlustel omistati G. Vanamöldrile teine auhind uuetüübilise svertpaadi eest.

Karl Kivastik

Korvpallur, slalomist, lauatenisist ja vee-motosportlane. Ta abistas purjesporti Võrtsjärve laagrite korraldamisel. Slep- ja kohtunikelaevade muretsemisel. Stardi- finišikohtunikuna on ta tegutsenud hulk aastaid. Meistersportlane vee-motospordi kaugsõidus. Organiseeris eriti vee-motosportlasi ja võttis nendega osa Üleliidulistest võistlustest. Teeneline treener vee-motospordis.

Tema organiseerimisel toimusid iga-aastased navigatsiooni hooaja lõppu tähistavad sügisesed koosviibimised kohvikus “Sigma”. Kus tehti kokkuvõtteid möödunud hooaja võistlustest, jagati auhindu ja kiituskirju. Osales VSÜ “KALEVI JAHTKLUBI” hoone ehitamisel Kvissenthali 1981-1984 aastail.

Purjespordi kohtunikud

Purjetamise algaastail tegutsesid kohtunikena instruktorid G. Vanamölder, K. Kivastik ja F. Parre. Võistlused toimusid Emajõel, Valgeveski käänus. Distsants tähistati punaste poidega, millised olid distantsile pandud kolmnurkselt, nii, et esimene oli vastutuult võtta. Stardiliin oli välja pandud rannapaviljoni paadisilla juurde. Peale starti, kohtunikud jälgisid purjekaid kaldalt nendega koos liikudes. Esines väga palju proteste, mida kohtunikud lahendasid pärast võistlusi. Ka segasid võistlusi ujujad, mootor- ja sõudepaadid, mille tõttu valiti uueks võistluskohaks Kvissenthali ja Jänese piirkond. Ka liitus kohtunikega B. Birk, kes omas vastavat kvalifikatsiooni. Tema eksis kahel korral bon-tone, hea tooni kombekuse vastu. Ta jättis karistamata roolimees H. Vallneri, kes parem-vasak halssi reeglit rikkus ja seega karika võitis ja teisel juhul olime kiiljahiga Peipsi ääres, Praagal. Distsants oli järvel väljapandud, kuid võistlust ei saanud alustada tugeva vihma tõttu. H. Vallneri jahil olid purjed üleval, teistel, kolmel kiiljahil olid purjed alla lastud ja vihma eest kaitstud. Hommikul vihmasadu hakkas lakkama ja korraga anti kohtuniku poolt korraldus stardiks poole tunni pärast. H. Vallner lahkus oma jahiga distantsile otsekohe aga meie kolmekesi alustasime purjede heiskamist ja jäime starti hiljaks. Polnud ime, et loobusime võistlustest ja alustasime kaugsõitudega spordijärgu norme täitma.

Tervishoiutõotajad avastasid hobi

Enne "Jahtklubi" asutamist seilas Emajõel isikliku svertpaadiga ortopeed Bernhard Maarits, koos med.-õe Jürgensiga. 1952. aastal tegelesid purjetamisega juba Tartu l. Sischaigla peaarst Morris Eitelberg, majandusjuhataja Bernhard Räppo ja Sünnitusmaja günekoloog Kiur Mölder. Meie nn. treeneriks sai endine koolivend ja sõber, kooliõpetaja Artur Lunig, kes omas teise järgu roolimehe tunnistust ja õiguse jahiga sõita. Jõel viibisime "KUNINGAS ARTURI ÕUKONNAS" peaaegu iga päev peale tööd. Innukalt omandati praktilise sõidu oskusi, purjede heiskamist, sillast lahkumist, luhvamist, halssimist, mees üle parda, sildumist ja manöövreid. Tutvuti ka jahi ehituse- ja materjalosadega ning kasutatavate terminitega. Saime teada, et jahis pole nõõrisid vaid otsad, soodid ja fallid, et pirs on masti ees olev tugipuu, kuhu kinnitatakse eespuri ja, et pils on allpool põhjalaudasid olev vee kogumise ruum, et suurpurje nimetatakse grootpurjeks ja eespurje fokaks, masti tippu aga topiks, et ees on vöör ja taga achter, nagu kunagi ühe laeva kapten, kes kümne aasta jooksul igal hommikul kaptenisillale tulnult võttis taskust paberilehe vaatas sinna ja pani jälle taskusse. Kui kapten suri, võtsid uudishimulikud madrused ta taskust paberilehe ja vaatasid mida kapten oli lugenud. Sinna oli kirjutatud: EES VÖÖR, TAGA AHTER.

Kaunis ebakindel oli esmakordselt jahis viibida. Seni paadiga sõites oli pea kohal taevas, nüüd aga trallitas pea kohal puri ja poom, mis end uustulnukatele tutvustas pähe koksamisega. Purjed visklesid tuules ühelt poolt teisele ning soodid pekslesid vastu käsi ja jalgu. Neid tuli taltsutada. "SOODID SISSE! PURJED TUULDE!" hõikas roolimees Artur sillast lahkudes, algas sõit kahes keskkonnas, vees ja õhus. Nüüd alustas jaht sõitjate üleparda viskamise manöövreid. Iga pagiga pealtuule parras tõsis üles, allatuule parras aga vajus vette. Varitses ümbermineku oht. Vastu tuult sõites iga paudi korral tuli poomi alt läbi ronida pealtuule poordi, poom aga koos purjega vuhises üle pea. Sageli said algajad poomiga vastu pead. Siis roolimees hoiatas: "POOM ETTEVAATUST!", see jääb kohe materjali osast meelde, pole purjetajat keda pole ristitud poomikolksatusega pähe.

Nii me siis seilasime päevast-päeva ja õppisime purjesid seadma, pautima, halssima ja lõpuks ka jahti juhtima. Järgmise 1952. aasta talvel võtsime osa teise järgu roolimeeste kursustest ja sooritasime eksamid. Kevadel remontisime meie esimese "E" klassi jahi nimega "Havi" ja seilasime suvel juba iseseisvalt.

Avastasime, et purjetamine hobina on tõhusaks lõõgastumiseks ja stressist vabanemise vahendiks. Vähemalt peavalu oli nagu peoga pühitud: soojalt soovitatav neile, kel "raskekaallasest ülemused". Selle mida tänapäeval saavutatakse tervisejooksu ja rahvaspordiga, saavutasime meie purjetamisega.

Purjehid ja entusiastid!

Energiliselt muretseti juurde, peamiselt Tallinnast mahakantud svertpaate. Tartus tehti need sõidukorda. Jahist olenes ju võistlustel saavutatav koht. Agaraks jahtide toojaks osutus Valdeko Säre. Ta tõi 1955. aastal Tallinnast "M" klassijahi "Luki", hilisema nimega "Sinilind" millisega saavutas esikohti. Hiljem lisandusid veel "M-219" Lagle ja "M-862" Alotar. Need jahid toodi 1959. aastal Tallinnast "VSÜ Kalevi" ülekandega bilansist bilanssi. samuti tõin Tallinnast Tervishoiutõotajate Sektsioonile "M" klassi jahi nr. 344, nimega "Meigas", mis pakkus tõhusat konkurentsi teistele lendavatele "M"-idele. Sõidu stiil muutus akrobaatiliseks, kuna fokamees rippus trapetsiga pealetuule poordis keharaskusega tasakaalustades tekkinud kreeni.

1959. aasta kevadel remontisime tervishoiutõotajatega viis alust: "344-Meigas", "E klassi Havi", "O joll „Aatom“, "T klass Mare" ja sõudepaat Eva Lotta. Viimase remontisime tütre Ino jaoks, et ta sõudmisega tugevdaks õlavöötmel ja käte lihaseid, kuna ta kuulus treener Hünersoni noorte ujujate treeningrühma ja võttis osa Moskvas toimuvatest võistlustest.

Kõrgharidusega "sadamatöölised"

Aastatel 1955. kuni 1961. võisid ujula külastajad ja puiesteel jalutajad näha igal kevadel noori mehi ja naisi jahtide ümber askeldamas, vana värvi maha kraapimas, kruntimas, pahteldamas ja värvimas. Töö käis hoogsalt ja lõbusalt. Üllatuti kui kohtuti õppejõududega EPA-st ja Ülikoolist. EPA-st oli hüdro-melioratsioonist Heiti Haldre, kes muretsets omale plekist kiiljahi, ristas selle "JOOSEP TOOTSIKS" ja seilas koos abikaasa Ellaga ja ühe motoristiga, Peipsil ja Pihkva järvel. Teisena Hillar Vallner, kes oma soodimeestega sageli võitis esikohti. Edasi, õppejõud Maastik, kes oli teise- ja hiljem esimese järgu roolimeeste kursuse lektoriks. TRÜ-st reumatoloog Päi ehitas endale katamaraani, füüsik V. Riives, kes ühel suvel seilas väiksel jahil üksinda ümber Peipsi järve, ja entusiastid Avaste ja Eelsalu. Ühel viiekümne aastate kevadel remontisime meie lähedal isiklikku mootorpaati üks ägedaloomuline, tudengitele ideoloogiat lugev lektor. Ta juurde astus puiesteel jalutav tuttav ja ütles midagi, mille järgselt paadi põhja värviv "sõber" tal värvipintsliga üle näo tõmbas. Kannatanu tuli vandudes meie juurde ja me puhastasime teda tärpentinilapiga.

Rohkesti oli abilisi ja purjespordihuvilisi tervishoiutõotajate hulgas: sisekliiniku peaarst Morris Eitelberg ja majandusjuhataja Bernhard Räppo, kõrva-, nina-, kurgukliinikust tohtrid E. Laaman, V. Täll, V. Sargava, röntgenoloog N. Sachris, L. Koskvee, kes meist palju fotosid tegi, kooliõpetaja Artur Lunig, kel direktoriga tuli pahandusi õpilase Mati Lukkeni õppeedukuse puudulikkuse pärast, kuna õpilane ehitas Optimist klassi jahti. Vahel jäi vajaka kiti valmistamiseks vajalikust kriidipulbrist, mille asemel kasutasime hambapulbrit. Jahid said piparmündi lõhnaliseks. Mõnikord ootamatu vihmahoog uhtis värske roheline dekivärvi üle küljelaudade, muutes jahi sebra taoliseks. Ega midagi, valiti soodsam ilm ja remont lõpetati. Üldiselt oli nii, et kakskolmandikku hooajast kulus remondiks ja ülejäänud jäi jahiga sõitmiseks. Ma ei saa jätta märkimata juhtumit, kui 1958. aasta juulikuus esimesel

nädalal viibisime jahtidega Oiu jões laagris, äkki märkasime järvelt jõkke suubuvat katamaraani, mille keskosas istus, nagu tugitoolis reumatoloog, professor Päi, piip suus, valge nokkmüts peas, soot pihus. Võtsime ta vastu hurraa-hüüetega. Katamaraani sidusime "Mare" knaapi ja "kangelase" enda aitasime "Mare" kokpitti. Selgus, et ta saabus Vahendist ja et järvel olevat torm olnud. Tegelikult oli Süd-tuul 2-3 palli. Katamaraani oli ta ise ehitanud. Vaat! Millise žestilise üllatuse tegi meile sõber, professor Päi.

"Emajõe meremehed" omavahel kemplemas!

Üldiselt peeti Tartu purjetamist perspektiivituks. Mõningat põnevust töid purjetajatele Tartu Jahtklubi poolt korraldatud võistlused. 23. mail 1954. aastal toimusid Jahtklubi avavõistlused, millest võttis osa 20 purjesportlast. "E" klassis võitis esikoha H. Vallner, "M" klassis esimese koha Ü. Rebase, teise koha A. Lepik, kolmanda koha H. Reim.

20. juunil 1954. aastal toimusid Jahtklubi esivõistlused. "M" klassis I k. K. Alupera, II k. Üts, III k. Pulles. "E" klassis I k. Ü. Rebase, II k. A. Lepik, III k. H. Reim.

25. juulil 1954. aastal Mere sõjalaevastiku päeva purjespordivõistlustel: "M" klassis: I k. Marianne Starkopf, II k. Artur Lunig, soodis B. Räppo ja M. Eitelberg, III k. K. Parmas.

Võistlused toimusid ümberistumise süsteemis Emajõel, Valgeveski käänus. Kohtunikeks olid instruktorid ja vanemad purjetajad. Tavaliselt tuli võitjaks paatkond, kes oskas startidist väljuda null-startiga. Kuna kitsal jõel olid manööverdamisel raskendatud esines rohkesti proteste, parema halsi eelise eksimuse vastu, kokkupõrgete, madalikule või kaldasse surumise, tähisele otsa sõitmise puhul. Protestid lahendati kohtunike poolt koos asjaosalistega. Süüdlasele määrati 400 trahvi punkti vastavalt võistlusmäärustele. Aastaid hiljem täiendati võistlusmäärusi ja mindi üle olümpia punktisüsteemile. Väärtuslikke auhindu ei olnud. 60ndail aastail pandi soomuslaev "Potjomkini" ülestõusule pühendatud mälestusvõistlusteks välja karikas, kuhu võitja laskis peale graveerida oma nime ja aastaarvu.

Alates 1955. aastast viidi põhiline purjespordialane tegevus Võrtsjärvele, kuhu jahid ja võistlejad viidi Ülikooli mootorpaadi "Tõrva Jüriga". Baasiks kujunes Oiu jõe luht. Igaaastased, nädal aega kestvad Võrtsjärve laagrid kujunesid traditsioonilisteks ja oodatuks. Neist võtsid osa ka perekonnaliikmed ja teise järgu roolimehe eksameid sooritavad purjetajad. Siin toimusid ka Eesti purjetajate esivõistlused, matš kohtumised Pärnu ja Kaunase purjetajatega. 1955. aastal toimus võistlusi arvukamalt: 23. VII - 25. VII Valma regatt "M" klassis I k. J. Truus, II k. Ü. Rebase, III k. A. Lunig. 21. VIII võistlustel "M" klassis I k. J. Truus, II k. Ü. Vooglaid, III k. H. Vallner. 11 IX 1955 aastal toimus TRÜ ja Tervishoiutöötajate matškohtumine. Võitis TRÜ. 18 IX 1955 a. Tartu ja Pärnu matškohtumine võitis Tartu. 25. IX 1955a. Tartu Ehitustehnikumi meistrivõistlused "M" klassis I k. Kaiv, II k. Puus, III k. Pommer. 2 X 1955 a. Tartu I

meistrivõistlused "M" klassis I k. J. Truus, II k. Ü. Vooglaid, III k. Kostabi. 9 X 1955 a. EPA ja TRÜ matškohtumine "M" ja "O" klassis, võitis EPA. Tartu tervishoiutöötajate sektsioonis oli 1956. aastal juba 20 purjesportlast ning peeti omavahelised meistrivõistlused "M" klassis 23. IX 1956a. I Räppo, II Koskvee, III Mölder, võeti osa peaaegu kõigist võistlustest ja saavutati mõningat edu. Polnud sugugi kerge algajate soodimeestega võistelda kogenud rooli- ja soodimeeste vastu, kes oskasid filigraanselt seada ja kasutasid nippe, lastes endise jahi purje falli lõdvemaks, seega vähendades, purje edasiviivat pinda.

Ootamatu hals!

See on olukord, kus taganttuules sõites võib tekkida, et tuul võib järsku puhuda purjedesse vastassuunas ja viia poomi koos purjega ootamatult teisele poole lüües soodimehe üle parda, purustada vandi või jahi kummuli pöörata. Ühel "M" klassi võistlustel roolis olles võtsin esimest märki paudiga ja uuel kursil kolmandale märgile saime 3-4 pallise taganttuule. Ootamatult olid mul soodid ümber kaela ja poom peakohal teisele halsile minemas, hüüdsin hoiatuse "POOM!" ja lõin pea alla, millega vabanesin sootidest, poom aga kolksas vastu soodimeeste päid. L. Koskvee jäi ilma optilistest päikesepriidest ja E. Laaman uuest, koetud suusamütsist, mis jäi helesinistesse lainetesse aeglaselt vajuma ja mida oleks tagasipöördumisel saanud päästa, kuid võistlushasart teistele järele jõuda oli nii suur et see ei tulnud isegi mõttesse, saavutasime VI koha. Marraskil kaelanahka ravisin nädalpäevi. Tehti vaid väike näpuviga mille ohvriks me kord ühel teisel võistlusel langesime, saades külma supluse osaliseks ümberläänud jahi kõrval. Minule lõppes see kuuajalise ravi olekuga Maarjamõisa kliinikus diagnoosiga, neerude põletik. Öeldakse: visadus viib sihile. Olen sõitnud paljude soodimeestega kõige paremini on sobinud koostöö astronoom Jaak Sitka ja oma poja Kiuri ja tema sõbra Tiit Laigoga.

Võistluslik purjetamine

Ühel teisel "M" klassi purjetamisel, kus roolimehena saavutasin soodsas tuules märgi nr. 1 esimesena ja pidasime kurssi nr. 2-le. Lähim vastane hakkas meile lähenema kavatsusega meist pealttuule mööda sõita. Pidasime maha luuvingu matši. Hüüdsin "LUHVAN!" soodimees Jaak Sitka vastas purjede sissetõmbamisega vajalikul määral. Vastane vastas luhvamisele, sai segatud tuult meie jahi purjedest, kaotas kiirust ja vajus kiilvette. Samas märkas, et ühel allatuule oleval jahil on kavatsus meist mööduda. Hüüdsin "VALLAN" ja võtsin kursi allatuule oleva jahi suunas. Jaak andis purjesid järele ja kihutasime täiemas tuules vastase pealtuule poorti, võttes talt tuule ära. Alltuule vastase purjed hakkasid lopendama ja ta vajus kiilvette. Läbisime finišiliini ja olime saavutanud võidu. "Vaat see oli alles võistlus" ütles Jaak rahuldunult.

Nipiga esikohale?

Ühel Tartu Jahtklubi algaastate purjetamisvõistlustel "M" klassis olin roolis, poeg Kiur grootsoodil ja tema sõber Tiit Laigo fokasoodil. Purjede seadmine oli tasemel. Tiit jälgis hoolikalt eespurje ja tihti soovitas: "Võta veel tihedamalt tuulde, võta veel tihedamalt". Ja nii ma ka tegin rooliga, kuni jõudsimme vastastest ette. Finišiliin asus Kvissenthali kohal. Tuul pagiline, allavoolu suunas. "Võta veel tihedamalt" sõites olime finiši eel pealtnuule ja paralleelsel kursil vastasega, tuntud ja kogenud purjetaja Ülo jahist meetri jagu eespool, kui meid tabas tuule pagi. Jahid läksid kreeni ja olimegi üle finišiliini koos vastasega. Ülo andis sisse protesti, et meie jahti saaling olevat puutunud tema jahti saalinguga kokku. Peakohtunik, Boris rahuldab Ülo protesti ja ta sai esikoha, meie jäime teiseks. Kuigi Ülo hiljem soovis meile õnne, öeldes: "teie olete ikkagi võitjad" ei lohutanud see meid enam. Tegelikult kokkupuutumist ei saanud olla, sest pagiga läksid mõlemad jahid korraga kreeni ja meie jaht oli ju eespool. Ülo imestas veel, kus ja kuna meie jaht tema omast mööda ja ettepoole sai. See oli küll täielikult "Võta veel tihedamalt" Tiit Laigo tehtud. Selliseid kohtuniku nippe tuli meil ka edaspidi tajuda.

Purjejaht "Mare" teine noorus

Ühel purjesõidul Emajõel 1955. aasta aprillikuu algul, teatas dr. Morris Eitelberg mulle, et Pärnus on saadaval kajutiga purjejaht nimega "Mare". Alguses arvasin, et Morris teeb mulle aprillilalja, aga ta kinnitas tõsimeeli, et instruktor Vanamõldrile oli helistatud, et jaht on saadaval. Ta teadis ka, et jahti esimene noorus oli möödunud kolmekümnendatel aastatel Pärnu lahes, puhkepäeviti Pärnu arstidega ja õdedega seilates. Uue võimu tulekul 1940. aastal jäeti jaht lohakile, või uputati jõepõhja, kust ta Pärnu purjetajate poolt nüüd üles tõsteti ja meile pakuti. "Kas toome ära?", küsis Morris. "Muidugi, ja kohe" vastasin mina. Järgmisel päeval Tartu Jahtklubi ülem, Georg Vanamõlder vormistas meile vastava dokumendi ja meie sõitsime bussiga Pärnusse. Pärnu purjetajad muretsesid veomasina ja kraana. Jaht tõsteti veoauto kasti, aga mida teha 10. meetrise täispuidust mastiga. Mast oli kohati pehkinud ja Morris otsustas ta pooleks saagida. Nii mahtusid ka jupid veoauto kasti ja sõit võis alata. Tartus asetati jaht TRÜ baasi Emajõe kaldale, pärnade alla pukkidele. Vanamõlder oli pahane, et me masti pooleks saagisime, kuid taipas ka ise et see oli pehkinud ja organiseeris meile Tallinnast kergema ja õõnespuidust masti. Saime teada, et Tartu Piimakombinaadile minnakse Tallinnast tooma 10. meetrist metallist korstent. Autojuhiga sain kokkuleppele, et toome korstna sees ka masti Piritalt Tartusse. Kõik kulges plaanikohaselt. Tagasiteel istusin autokastis, et masti korrasolekut kontrollida ja vaatamata prügile, tolmule ja tõmbetuulele, mis silmad punetama pani ja põletikku tekitas tõin, masti ikkagi ära. Vahepeal tegi dr. Morris Eitelberg jahile reklaami, moodustas osauhingu ja kogus huvilistelt remondiks raha. 200 rublaga reparteerisid Kiur Mõlder, Morris Eitelberg, Laos Koskvee, Endel Laaman, Evald Kivilo, Ernst Raudam, 50 rublaga röntgen-õde Tiiu Kristal, dirigent Ronald Laasmäe ja füsioloog Enno Hanson. Kokku saime 1650 rubla. Artur Lunig muretses tammeplanku, kaared, liistud, raudvitsa mastijalale. Bernhard Rappo muretses pukid, ukSED, sverdikaevu otsaraua ja aknad. Kulud: Jahi toomine Pärnust 350 rubla. Remondi töödele võtsime appi TRÜ meistrimähe ja mootorpaadi "Tõrva Jüri" juhi. Kiisküla, kes korrastas kaared ja mastijala, tegi masti allalastava ja teised spets.tööd. Maksime talle 500 rubla. Teised kulud: masti toomine 100 rbl., rool 250 rbl., põhjalauad 40 rbl., ankrud toomine 6 rbl., viis tarlepit 75 rbl., tormilatern 23 rbl., värvid, pintslid, kruvid, naelad, telefonikõned, haagid, mutrivõti ja teised tööriistad, kokku 1648 rbl. ja 36 kopikat. Masti toppi aetasime helerohelise siidist vimpli ja ahtripeeglile kriidiga läikima hõõrutud vasest nimetahvli: "MARE". Vette laskime jahti puust rullidel pärnade õitsemisaja lõpul, saades neilt õnnistuse deki- ja kokpiti täie õietolmu ja kroonlehtede näol.

Mitmes keeles on paat, jaht ja laev naissoost sõna. See on pärit vanast Rooma ajast, kui laevale pandi mast läbi deki, laevakere emapuu peale.

Meremehed armastavad oma laeva. Pidulikkudel sündmustel ehivad nad oma laeva värviliste, rahvusvaheliste lippudega. Meie "Printsess" oli ootel TRÜ sadamasillal.

Purjejaht "Marega" Võrtsjärvel !

Võrtsjärve mainitakse kirjasõnas esmakordselt XIII sajandil Läti Henriku kroonikas. Intensiivne Võrtsjärve uurimise periood algas 1960. aastal Limnoloogia jaama rajamisega järve äärde. Järve pikkus on 34,8 km. ja maksimaalne laius 14,8 km. keskmine sügavus on 2,8 m. maksimaalne sügavus on 6m, limnoloogia jaama kohal. Idakallas on kõrge, läänekallas madal ja soine.

Omasin ühe üüritoa TRÜ baasis, järve idakaldal, Vehendi lahe ääres. Esimene reis jahti "Marega" toimus Võrtsjärvele 7. juulil 1955. aastal minu pere ja sõpradega. Osa võtsid: minu abikaasa Aino koos lastega: pojad Kiur jun., Higo, Eik ja tütar Ino, Feliks Parre abikaasa Anne, üliõpilane H. Pork ja naise õepoeg Jüri Nukka. Jõesadamas sain kaubale puksiirlaeva "Stahhanovetsi" meestega, kes pidid nelja lotja pukseerima Võrtsjärvele. Nad olid nõus pudeli eest meid "Marega" slepis viima järvele. 7. juunil 1955. aastal. Kell 15.00 võeti meid jahiga TRÜ sadamas viimase lodja taha sleppi ja laevade karavan alustas sõitu vastu voolu järve suunas. Purjejaht "Mare" pikkus oli 7 m. 90 cm., laius 1 m. 80 cm., süvis 20 cm., purje pindala 24 ruutmeetrit, masti pikkus 10 m. Kajutis asus sverdikaev, kuhu sai käsivintsiga tõsta 1 m pikkuse ja 100 kg. raskuse raudplaadi. Sverdikaevu peal kitsas laud, kahel pool kajutis ja kokpitis pingid, rool vaieriga ülestõstetav. Mast allalastud ahtritekil olevale hargile ja koos poomiga seotud fallide ja otstega kahepoolselt kominksi knaapidesse.

Juba olemegi ujulast möödunud, suvitusrajooni. Ilusa ilma tõttu on jõekallastel palju päevitajaid ja jões ujujaid, kes püüavad jahist kinni haarata. Pääseme Valgeveski käänus olevate poide vahelt läbi Kvissenthali kohale, kus kolmekümnendatel aastatel tudengid esimest maid vastu võtsid ja kus minagi 1934. aastal 1. mail tudengi laule laulsin ja õlut rüüpasin. Varem ei olnud väljasõidu ja kõrtsikohad Jänesel ja Rannal, kus ärimed prassisid. Sõjas oli hävinenud ka Jänese puusild, kust üks Eestiaegne kuldujuja keset jõge pea ees vette hüppas ja põhjakividelt surma sai. Jõudnud Ammejõe suudmealasse, olime ajalooliselt tuntud kohas, sest Muuga veski kohal asus vanasti Kärkna e. Muuga tsisterlaste klooster, mis ehitati 1233. aastal ja hävines Liivi sõjas. Kärkna jõge on süvendatud kahe kanaliga, milliste kaudu jõuame Kärevere sillani. Eesti ajal ehitatud Kärevere sillast taheti suurt tulu saada ja kasutati ehitamisel liigselt liiva, mistõttu sild vähesel aja pärast iseenesest kokku varises. Praegune sild on tugevast materjalist. Vasakul kaldal laiub suur marjade ja seenterikas mets, mille Vene sõdalased tegid oma kahurite ja lennuki pommide polügooniks. Kärevere silla juures asub metsavahi ja teemeistri maja. Ülalpool silda möödume Ilmatsalu ja Ulila ehk Elva jõe suudmest, Ulila turbarabadest ja eemalt paistvast elektrijaamast. Senised laiad ja pikad jõekäänud hakkavad lühenema ja kitsenema. Metsapiirkond kaugeneb jõest andes asu laiale luhale. Saviliivased kaldad muutuvad kõrgeks, kuhu kaldapääsukesed on uuristanud omale pesad. Kaldad on kaetud metsikult kasvavate pajudega. Ühes käänus esines teiste pajude keskel koorest vabanenud tüvi, valge ja püstine nagu Jumala sõrm. Meile, aga eriti lastele oli huvitav tutvuda metsiku loodusega. Nägime ka härra Toonekurge luhal jalutamas ja haigrut laisalt tiibu lehvitamas veepiiril lendu tõusmas. Nüüd tabas meid uus nuhtlus, nn.